

14 423/99-22

Metodický pokyn

Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance

Rasismus, xenofobie a intolerance jsou jedním ze současných problémů naší společnosti.

Úkoly zabezpečovat prevenci proti projevům rasismus, xenofobie a intolerance vyplývají z Ústavy České republiky, z Listiny základních práv a svobod, z Úmluvy o právech dítěte a z ostatních mezinárodních paktů a úmluv, které ústavní orgány ČR ratifikovaly.1) Konkretizaci vyplývajících úkolů pro jednotlivé resorty stanoví vláda svými usneseními.2)

Klíčové místo při vedení dětí a mládeže k toleranci, k posilování pozitivního postoje k minoritám a k lidem různých národností, náboženství a kultur zaujímají školy a školská zařízení. Využívají celkového výchovného působení, v jehož průběhu jsou žáci přiměřeně svému věku a na základě svých širších sociálních zkušeností podněcováni k diskusi.

K účinnější prevenci projevů rasismu, xenofobie a intolerance Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ukládá:

1) ředitelům škol a pedagogickým pracovníkům základních škol, středních škol, vyšších odborných škol, speciálních škol a školských zařízení zabezpečit, aby:

- a) věnovali zvýšenou pozornost vytváření příznivého klimatu školy i jednotlivých tříd, podporujícího vzájemný respekt a partnerské vztahy mezi učitelem a žákem, týmovou spolupráci, sebeúctu, komunikační dovednosti, ale také pocit bezpečí a spoluprožívání,
- b) rozvíjeli žádoucí postoje k lidem jiné národnosti, etnické nebo náboženské příslušnosti každodenním osobním příkladem,
- c) komunikovali s dětmi a mladými lidmi na bázi vzájemného porozumění, tolerance a otevřeného jednání,
- d) vhodně využívali věcného obsahu každého vyučovaného předmětu a pracovali s doporučenou literaturou uvedenou v příloze,
- e) seznamovali žáky se základními údaji o menšinách, které u nás žijí, s jejich kulturou, dějinami a rozvíjeli u nich vědomí sounáležitosti,
- f) učili žáky chápat a oceňovat rozdílnost jednotlivců a vážit si každého člověka, každé minority, každé kultury,
- g) nenechali bez povšimnutí žádný projev ani náznak intolerance, xenofobie nebo rasismu a okamžitě přijímali vhodná konkrétní pedagogická opatření,
- h) při prevenci intolerance, rasismu a xenofobie intenzivněji spolupracovali s rodinami žáků,

- i) podle možností i pro volnočasové aktivity nabízeli programy, rozvíjející toleranci a podporující všestranný rozvoj osobnosti žáka,
 - j) se žáky otevřeně diskutovali o uskutečněných besedách, přednáškách, návštěvách filmových a divadelních představení, televizních a rozhlasových pořadech, které obsahově souvisejí s intolerancí, xenofobií a rasismem,
 - k) využívali programů a nabízené spolupráce v oblasti vzdělávání s nestátními subjekty, které mají v programu multikulturní výchovu, vzdělávání Romů, uprchlíků a různých národností a etnik.³⁾
- 2) České školní inspekci, aby v rámci běžné inspekční činnosti sledovala, zda a jak ředitelé a pracovníci škol a školských zařízení pokyn realizují.

Zároveň se zrušuje Pokyn náměstka ministra školství, mládeže a tělovýchovy České republiky pro základní a střední školství k působení škol a školských zařízení proti projevům rasismu, netolerance a xenofobie Č.j. 20 734/95-21 ze dne 19. srpna 1995, publikovaný ve Věstníku MŠMT, sešit 10/1995.

1) Čl. 6 Ústavy ČR,

- čl. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod,
 - čl. 19 a 30 Úmluvy o právech dítěte,
 - čl. 2, 20, 24, 26 Mezinárodního paktu OSN o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.),
 - čl. 2, 13 Mezinárodního paktu OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech (č. 120/1976 Sb.),
 - čl. 14 Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění protokolů 3, 5 a 8 (č. 209/1992 Sb.),
 - čl. 1 Mezinárodní úmluvy OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace (č. 95/1974 Sb.).
- 2) Například Usnesení vlády ČR č. 192/1998 ze dne 19. března 1998 ke "Zprávě o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasismem a xenofobií nebo páchaných příznivci extremistických skupin.
- 3) Například Český helsinský výbor, Vzdělávací a kulturní středisko Židovského muzea, Muzeum romské kultury, Nadace Open Society Fund, Středisko výchovy k lidským právům, České centrum pro prevenci a řešení konfliktů, Letní škola tolerance, Občanská sdružení R Mosty a Nová škola, časopisy Kereka, MOST pro lidská práva a další.

Ministr:
Eduard Zeman, v. r.

Příl.1

Seznam literatury

doporučené pro školní knihovny

1. Šišková, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál, 1998.
2. Bezchlebová, M., Franková, A. Štichová, E. Cesta - cíl neznámý. Praha: Academia, 1995.
3. Daniel, B. Dějiny Romů, Olomouc: PF UP, 1994.
4. Extremismus: Informativní materiál pro učitele. Praha: MŠMT ČR, 1999.
5. Frištenská, H., Sulitka, A. Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v ČR, Praha: DAS ČR, 1995.
6. Hayesová, N. Základy sociální psychologie. Praha: Praha, 1998.
7. Horváthová, J. Základní informace o dějinách a kultuře Romů. Praha: MŠMT ČR, 1998.
8. Hydráková, M., Krejčová, H. O postoji Čechů k Židům. Praha: Ústav soudobých dějin, 1995.
9. Kadlubiec, K. D. Polská národní menšina na Těšínsku v České republice (1920 - 1995). Ostrava: Filozofická fakulta ostravské university, 1997.
10. Kohák, E. Průvodce po demokracii. Praha: SLON, 1997.
11. Kropáček, L. Islámský fundamentalismus. Praha: Vyšehrad, 1996.
12. Kováč, D. Dějiny Slovenska. Praha: Lidové noviny, 1998.
13. Kučerová, S. Idea Československa a střední Evropa. Praha: AV ČR, 1992,
14. Novotný, T. Vojtíšek, Z. Základní orientace v nových náboženských směrech. Praha: Oliva, 1995.
15. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Sb. zák. ČR, 1993, částka 1, s. 17 - 23.
16. Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. Sb. zák. ČSFR, 1991, částka 22, s. 502 - 512.
17. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Sb. zák. ČSSR, 1976, částka 23, s. 570 - 583.
18. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1974 Sb., o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace. Sb. zák. ČSSR, 1974, částka 17, s. 321 - 327.
19. Mendel, M., Bečka, J. Islám a české země. Olomouc: Votobia, 1998.
20. Národnostní menšiny v České republice. Základní informace. Sestavila N. Rasmussenová. Praha: Regis, 1993.
21. Nečas, C. Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech. Olomouc: Vydavatelství UP, 1997.
22. Nečas, C. Romové v České republice včera a dnes. Olomouc: Vydavatelství UP, 1995.
23. Nová náboženství a sekty: Informativní materiál pro učitele. Praha: MŠMT ČR, 1999.
24. Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století. Ed. Jan Křen, Eva Broklová. Praha: Karolinum, 1998.

25. Peroutka, F. Budování státu. Praha: Lidové noviny, 1992.
26. Pike, G., Selby, D. Globální výchova. Praha: Grada, 1994.
27. Preussová, M. Jdeme dlouhou cestou: Romská kultura. Praha: Arbor vitae, 1998.
28. Sdělení MZV č. 96/1988 Sb. Sdělení MZV o rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin. Sbírka Sdělení MZV, 1988.
29. Rychlík J. Češi a Slováci ve 20. století. Bratislava: Praha: Academic Electronic Press, Ústav TGM Praha, 1997.
30. Rýdl, K. Nezel, I. Rasismus a nacionalismus v současném životě: Informační příručka pro školy i veřejnost. Praha: IPPP ČR, 1997.
31. Satanismus. Historické kořeny a různorodost satanismu. Praha: Oliva, 1995.
32. Sadílek, P. Csémy, T. Maďaři v České republice. Magyarok a Cseh köztársaságban 1918 - 1922. Praha: Svaz Maďarů žijících v českých zemích, 1993.
33. Sborník příspěvků ze semináře o rasové a etnické nesnášenlivosti v ČR. Praha: HCA, 1994.
34. Seibt, F. Německo a Češi: Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy. Praha: Academia, 1995.
35. Šatava, L. Národnostní menšiny v Evropě: Encyklopedická příručka. Praha: Ivo Železný, 1994.
36. Štampach, O. I. Náboženství v dialogu. Praha: Portál, 1996.
37. Remeš, P. Svědkové Jehovovi: Historický přehled. Praha: Oliva, 1995.
38. Úmluva o právním postavení uprchlíků. Ostrava: Aries, 1993.
39. Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. Sb. zák., 1992, částka 41, s. 1071 - 1087.
40. Vojtíšek, Z. Netradiční náboženství u nás. Praha: Dingir, 1998.
41. Volf, J. Abeceda národů: Výkladový slovník kmenů, národností a národů. Praha: Horizont, 1984.
42. Výchova k lidským právům: Towards Human Rights Education, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 1994.
43. Zich, F. Národnostní a etnické vztahy v českém pohraničí: Obraz Čecha, Němce, Rakušana a Roma ve vědomí obyvatel. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1995.
44. Zilynskyj, B. Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917 - 1945) 1994. Praha: X-Egem, 1995.
45. Pavlát, L. Židé: dějiny a kultura. Praha: Židovské muzeum, 1997.
46. Canfield, J. Siccone, F. Hry pro výchovu k odpovědnosti a sebedůvěře. Praha: Portál, 1998.
47. Hole, G. Fanatismus. Praha: Portál, 1998.
48. Heidbring, H. Psychologie morálního vývoje. Praha: Portál, 1997.
49. Holm, N. G. Úvod do psychologie náboženství. Praha: Portál, 1998.
50. Terziánová, A. M. Výtvarné náměty z Asie, Afriky a Ameriky:

Multikulturní výtvarná výchova. Praha: Portál, 1997.

Seznam další doporučené literatury

1. Beetham, D. Boyle, K. Úvod do demokracie. Praha: Středisko pro výchovu k lidským právům, 1996.
2. Beneš, E. Odsun Němců z Československa. Praha: Dita, 1996.
3. Česká republika v měnící se Evropě: In: Sborník statí, Ed. A. Ort. Praha: Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, 1993.
4. Češi a Němci - Historické tabu. Praha: Nadace B. Bolzana, Pragomedia, 1995.
5. Gellner, A. Národy a nacionalismus. Praha: Hříbal, 1993.
6. Hassan, S. Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů. Brno: T. Janečka, 1994.
7. Heywood, A. Politické ideologie. Praha: Victoria Publishing, 1994.
8. Hilf, R. Němci a Češi: Sousedství ve střední Evropě, jeho význam a proměny: Symbióza, katastrofa, nové cesty. Praha: SLON, 1996.
9. Kamanec, I., Fialová, Z. Malé dejiny česko-slovenských vzťahov. 6: Dejiny Slovenka v rokoch 1918 - 1993: Orálna história - história s tvárou a menom. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 1996.
10. Křen, J. Historické proměny češství. Praha: Karolinum, 1992.
11. Křen, J. Konfliktní společenství Češi a Němci 1780 - 1918. Praha: Academia, 1990.
12. Kučera, J. Odsunové ztráty sudetoněmeckého obyvatelstva. Praha: Federální ministerstvo zahraničních věcí, 1992.
13. Kural, V. Konflikt nebo společenství? Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1993.
14. Kural, V. Místo společenství - konflikt! Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1994.
15. Ort A. Česká republika a její sousedé. In: Sborník statí. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1995.
16. Platné právní předpisy k zákazu diskriminace v ČR. Praha: Úřad předsedy vlády, (duben) 1997.
17. Prečan, V. V kradeném čase: Výběr ze studií, článků a úvah z let 1973 - 1993. Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994.
18. Siwek, T. Česko-polská etnická hranice. Ostrava: Filozofická fakulta ostravské univerzity, 1997.
19. Goleman, D. Emoční inteligence. Praha: Columbus s r. o., 1997.
20. Podkarpatsko včera a dnes (výběr nejznámějších článků českého tisku). Uspořádal Jaromír Hořec, Praha, 1996.
21. Lacková, E. Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou. Praha: Triáda, 1996.

Doporučená periodika

slovenské

Korene. Prvý slovenský časopis v ČR. Praha, vydává: Obec Slováků v Adore s.r.o., 1993-.

Slovenské listy. Měsačník českých Slováků. Praha, vydává: Klub slovenskej kultury, 1998-.

maďarské

Prágai tükör, vydává: Svaz Maďarů žijících v českých zemích.

romské

Kereka. Praha, vydává: Demokratická aliance Romů v ČR, 1996-.

Romano kurko, vydává: Občanské sdružení pro romský národnostní tisk ČR, Brno.

Romano hangos - Romský hlas - čtrnáctideník Romů v ČR. Vydává: Centa, spol. s r. o., 1999.

Amaro gendalos. Vydává: Sdružení Dženo, Malá Štěpánská 6, 120 00 Praha 2-.

německé

Landes-Anzeiger, vydává Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Prager volkszeitung, vydává Kulturní sdružení občanů ČR německé národnosti.

polské

Nasza gazetka - dwutygodnik dla dzieci i mlodziezi, vydává Harcerstwo Polskie.

Glos ludu - gazeta Polakow w republice Czeskiej, vydává Rada Poláků.

Kurier praski - Pražský kurýr, vydává Občanské sdružení Pražský kurýr.

ukrajinské

Porohy, vydává: Ukrajinská iniciativa v ČR.

lidská práva

MOST pro lidská práva. Dvouměsíčník, vydává Kruh pro lidská práva.

náboženské směry

Dingir. Nové náboženské směry a sekty. Praha, vydává: Dingir, Společnost pro studium sekt a náboženských směrů, 1998.